

IVZ
zicht op zorg

LADIS
Landelijk Alcohol en Drugs
Informatie Systeem

Alcoholhulpvraag in Nederland

Belangrijkste ontwikkelingen van de hulpvraag voor
alcoholproblematiek in de verslavingszorg 2005-2014

Houten, december 2015

© Stichting IVZ

Alcoholhulpvraag in Nederland

Belangrijkste ontwikkelingen van de hulpvraag voor alcoholproblematiek in de verslavingszorg 2005-2014

Inhoud

1	Inleiding.....	3
2	Ontwikkeling hulpvraag.....	3
3	Kenmerken	4
4	Trends.....	4
4.1	Geslacht	4
4.2	Culturele herkomst.....	5
4.3	Nieuw in de verslavingszorg	5
5	Alcohol en andere problematiek.....	6
5.1	Secundaire middelenproblematiek	6
5.2	Alcohol als bijmiddel.....	7
5.3	Oorspronkelijke problematiek.....	8
6	Leeftijd.....	9
6.1	Totale groep.....	9
6.2	Leeftijd bij de groep nieuw in verslavingszorg	11
7	Trends gecorrigeerd voor bevolkingsopbouw	13
8	Regionale spreiding	16
	Samenvatting.....	18
	Colofon.....	19

1 Inleiding

Bijna de helft van alle mensen die in behandeling zijn bij een verslavingszorginstelling geeft aan dat alcohol de primaire problematiek is. In 2014 waren dit 31.000 personen¹.

In dit bulletin worden de trends en ontwikkelingen voor de hulpvraag voor alcohol tussen 2005 en 2014 gepresenteerd.

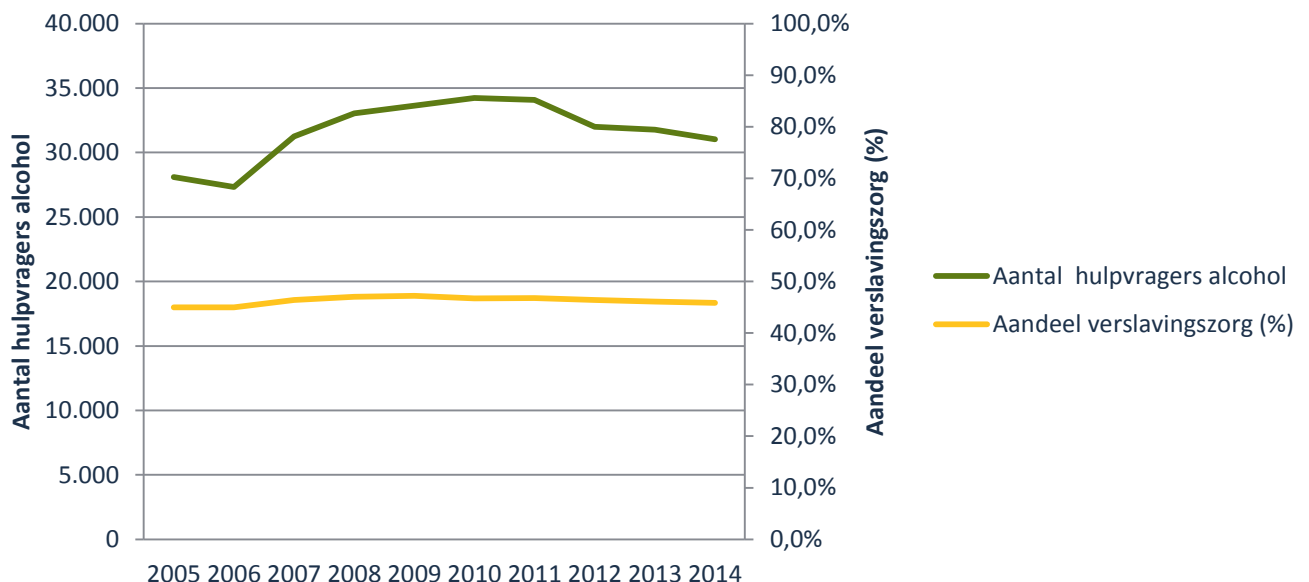
2 Ontwikkeling hulpvraag

In 2005 bedroeg het aantal hulpvragers ruim 28.000 personen. In 2010 was dit gestegen naar circa 34.000 personen. Vanaf 2011 is er sprake van een dalende trend. In 2014 waren er 31.000 personen met alcohol als primaire problematiek (zie figuur 1).

In deze periode van 10 jaar zijn er in totaal 122.000 unieke personen in behandeling geweest met alcohol als primaire problematiek. Hiervan zijn er ongeveer 76.000 die een eerste behandeling voor alcohol kregen en 46.000 die al eerder in zorg waren.

In figuur 1 is de ontwikkeling te zien van de hulpvraag voor alcohol.

Figuur 1: Ontwikkeling hulpvraag alcohol 2005-2014²

Het aantal unieke personen dat één of meerdere inschrijvingen heeft is tussen 2006 en 2010 gestegen en daarna licht gedaald. Het aandeel van de hulpvraag voor alcohol in de gehele verslavingszorg blijft door de jaren heen constant.

¹ De gepresenteerde cijfers betreffen, tenzij anders vermeld, de verslavingszorg exclusief de verslavingsreclassering. Dit geldt ook voor de trendcijfers. Voor deelnemende instellingen zie <http://www.ladis.eu/nl/over-ladis/deelnemende-instellingen>

² Het aantal unieke alcoholcliënten dat in de jaarlijkse Kerncijfers Verslavingszorg (zie <http://www.ladis.eu/nl/over-ladis/kerncijfers>) wordt gerapporteerd is lager. In de Kerncijfers wordt maximaal één inschrijving per persoon per jaar geteld. Bij meerdere inschrijvingen van één persoon met verschillende primaire problematieken wordt deze persoon volgens een aantal criteria bij één problematiek meegeteld. In dit bulletin wordt iedereen die in een registratiejaar een inschrijving heeft met alcohol als primaire problematiek in de cijfers van dit bulletin meegenomen. Het betreft unieke personen gecorrigeerd voor dubbeltellingen.

3 Kenmerken

In tabel 1 staan een aantal kenmerken van de groep alcoholhulpvragers uit 2014.

Tabel 1: Kenmerken alcoholhulpvragers (n=31.032)

	2014
Aantal hulpvragers	31.032
Verhouding man : vrouw	72:28
Aandeel jongeren (< 25 jaar)	6%
Aandeel 55+	27%
Gemiddelde leeftijd	46
Verhouding autochtoon : allochtoon	84:16
Enkelvoudig : meervoudig gebruik	67:33
Aandeel nieuw in verslavingszorg	20%

Ongeveer 30% van deze groep is vrouw. De gemiddelde leeftijd van de groep alcoholhulpvragers is de afgelopen jaren gestegen en bedraagt nu 46 jaar.

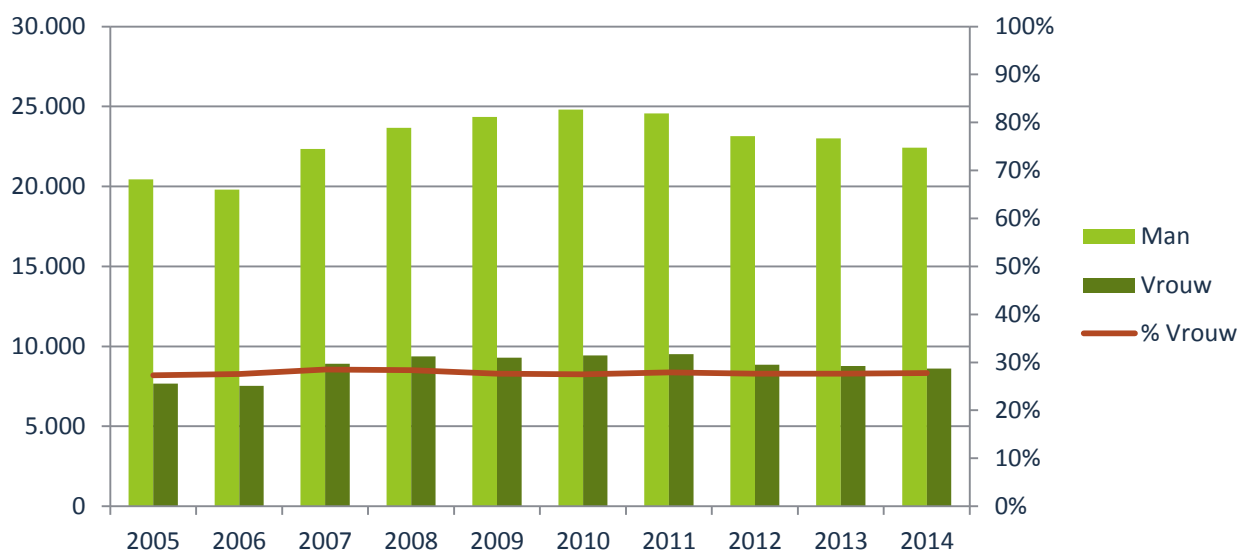
Alcoholproblemen die tot een hulpvraag leiden bij de verslavingszorg komen in de groep jongeren relatief beperkt voor. Ongeveer 1800 hulpvragers zijn jonger dan 25 jaar (6%). Beneden de 20 jaar meldden zich in 2014 ruim 750 jongeren (2%).

4 Trends

4.1 Geslacht

De trend van de verdeling mannen en vrouwen 2005-2014 is te zien in figuur 2.

Figuur 2: Hulpvraag alcohol naar geslacht 2005-2014

Het aandeel vrouwen is in de afgelopen 10 jaar ongeveer gelijk gebleven. De schommelingen in aantallen wordt door zowel de mannen als vrouwen in even grote mate veroorzaakt.

4.2 Culturele herkomst

Het aandeel autochtonen bedroeg in 2014 84%. Het aandeel allochtonen is de afgelopen 10 jaar licht gestegen. De trend van de culturele herkomst 2005-2014 is te zien in figuur 3.

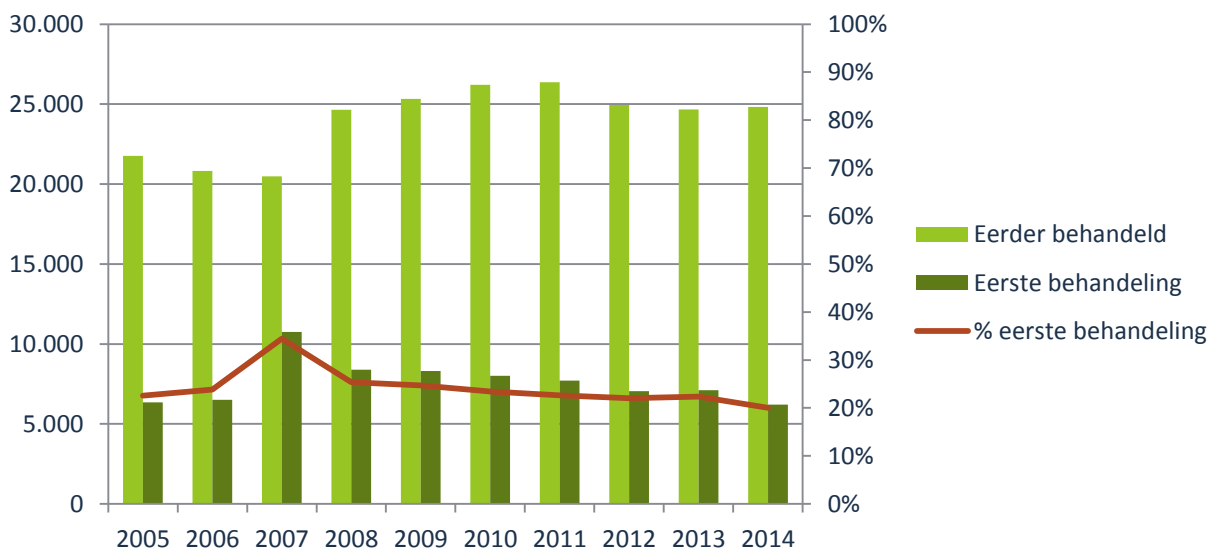
Figuur 3: Hulpvraag alcohol naar culturele herkomst 2005-2014

4.3 Nieuw in de verslavingszorg

Het aandeel personen dat voor het eerst aanklopt in de verslavingszorg bedroeg in 2014 20%. De trend van 2005-2014 is te zien in figuur 4.

Figuur 4: Eerder behandeld versus eerste behandeling 2005-2014

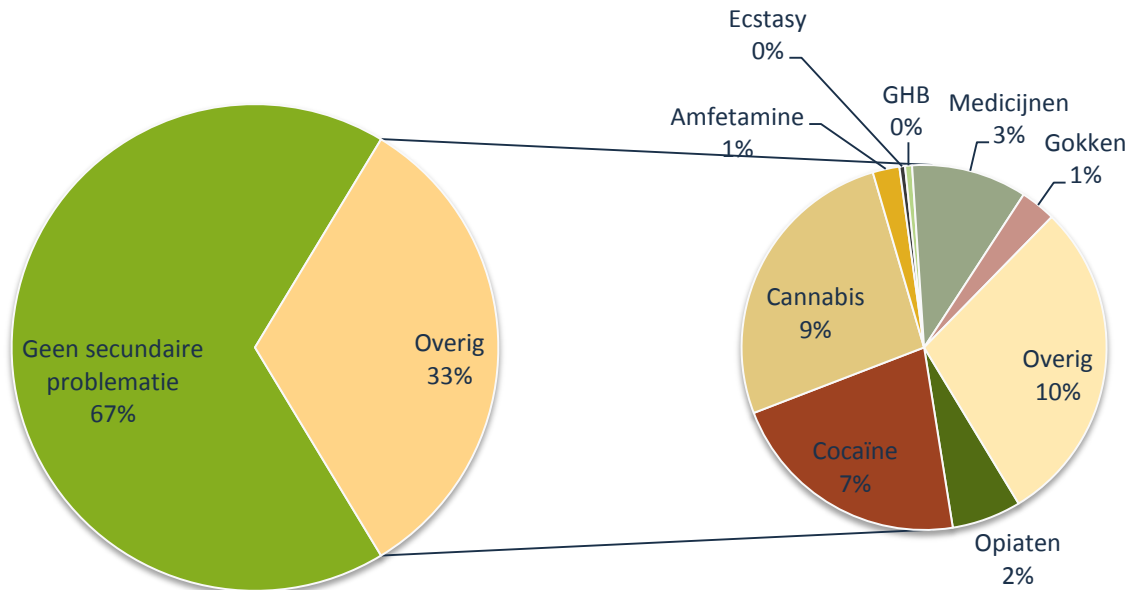
Het aandeel hulpvragers dat voor het eerst in de verslavingszorg komt is de afgelopen 10 jaar licht gedaald.

5 Alcohol en andere problematiek

5.1 Secundaire middelenproblematiek

Bij de alcoholhulpvragers is bij twee derde sprake van enkelvoudige problematiek. Dat wil zeggen dat er geen problemen bestaan met andere middelen of gedrag gerelateerde verslavingen. Eén derde heeft wel bijkomende problematiek.

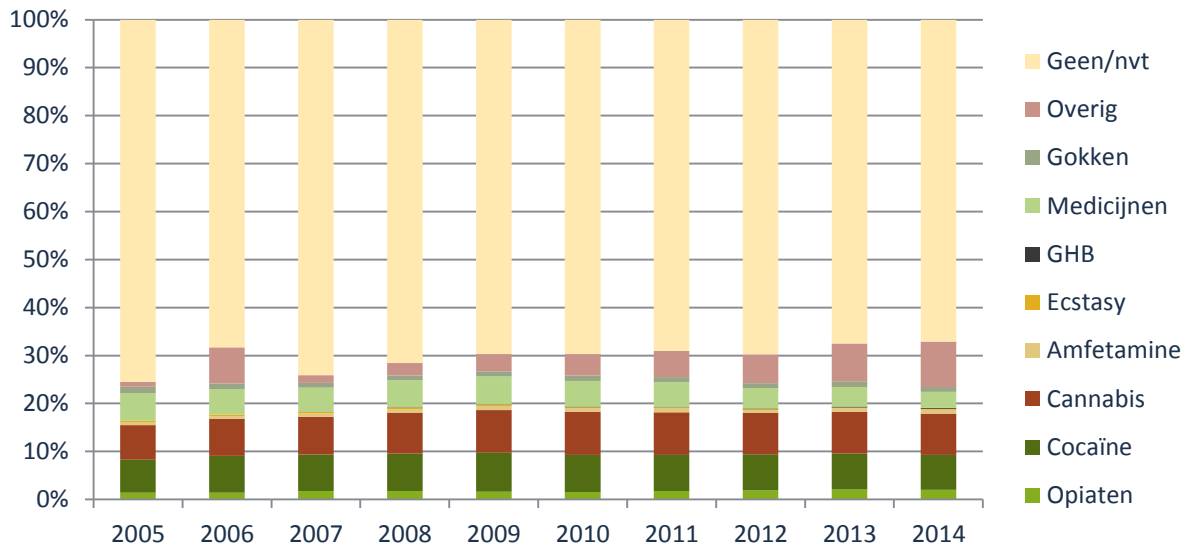
Figuur 5: Secundaire middelenproblematiek bij alcohol hulpvraag 2014 (n=31.032)

Uit figuur 5 blijkt dat meest voorkomende bijmiddelen in de categorie overig zitten, gevolgd door cannabis en cocaïne. Nadere analyse van de categorie overig als bijmiddel (10%) laat zien dat nicotine hier veruit de meest voorkomende problematiek is (80%).

De trend voor de secundaire middelenproblematiek bij de alcoholhulpvraag is te zien in figuur 6.

Figuur 6: Aandeel secundaire middelenproblematiek bij primaire hulpvraag alcohol 2005-2014

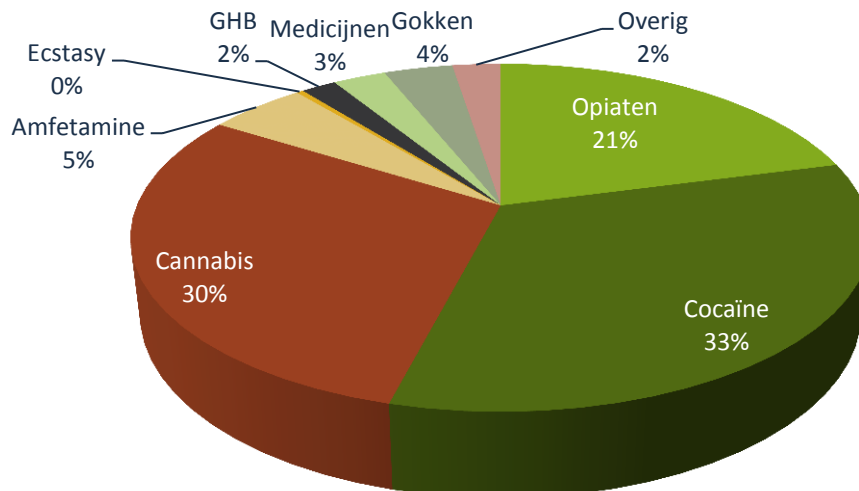

5.2 Alcohol als bijmiddel

Naast alcohol als primaire problematiek komt alcohol ook voor als genoemde secundaire of tertiaire problematiek. Bij 5.900 hulpvragers wordt alcohol als bijmiddel geregistreerd.

In figuur 7 is de verdeling te zien bij welke primaire problematiek alcohol als bijmiddel voorkomt.

Figuur 7: Alcohol – Gebruik als bijmiddel 2014 (N=5.900)

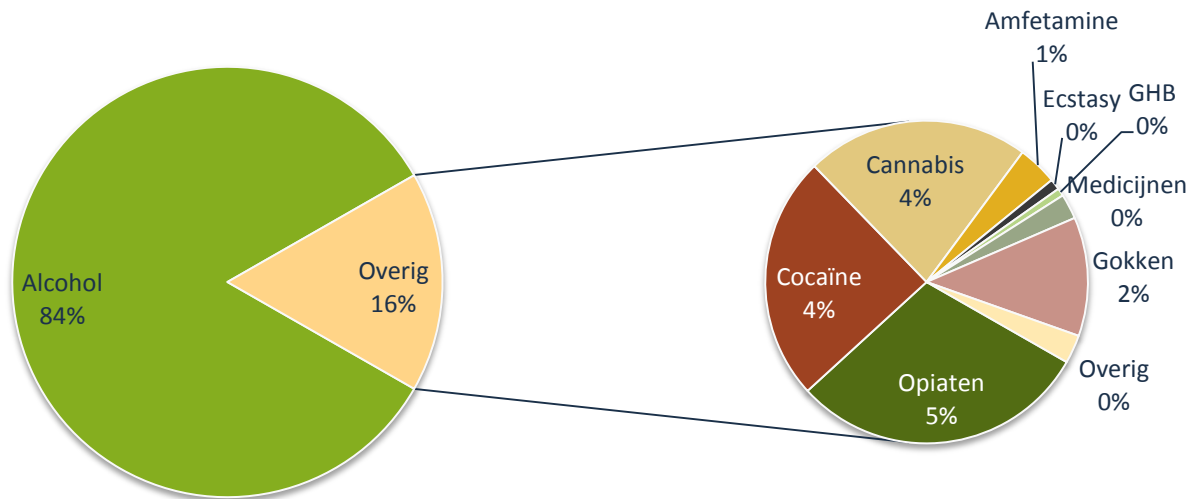

Alcohol als bijmiddel komt vaak voor bij cocaïne-, cannabis en opiatenproblematiek.

5.3 Oorspronkelijke problematiek

Van alle 31.032 cliënten die in 2014 stonden ingeschreven met alcohol als primaire problematiek is gekeken naar wat de oorspronkelijke primaire problematiek bij de eerste inschrijving was. Dit valt te zien in figuur 8.

Figuur 8: Oorspronkelijke primaire problematiek alcohol cliënten 2014 (n=31.032)

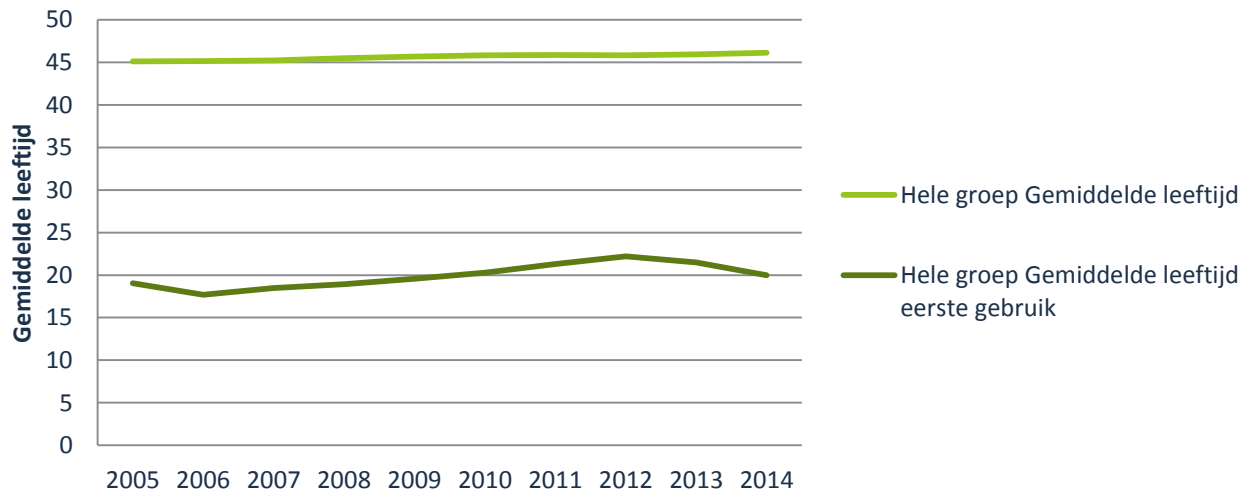
Het grootste gedeelte van de alcohol hulpvragers heeft nog steeds dezelfde primaire problematiek. 84% van de cliënten die in 2014 staan ingeschreven met alcohol als primaire hulpvraag, had deze problematiek ook bij de eerste inschrijving. Er zijn echter ook hulpvragers die bij hun eerste inschrijving in de verslavingszorg een andere problematiek hadden. Ook hier betreft het voornamelijk opiaten, cocaïne en cannabis.

6 Leeftijd

6.1 Totale groep

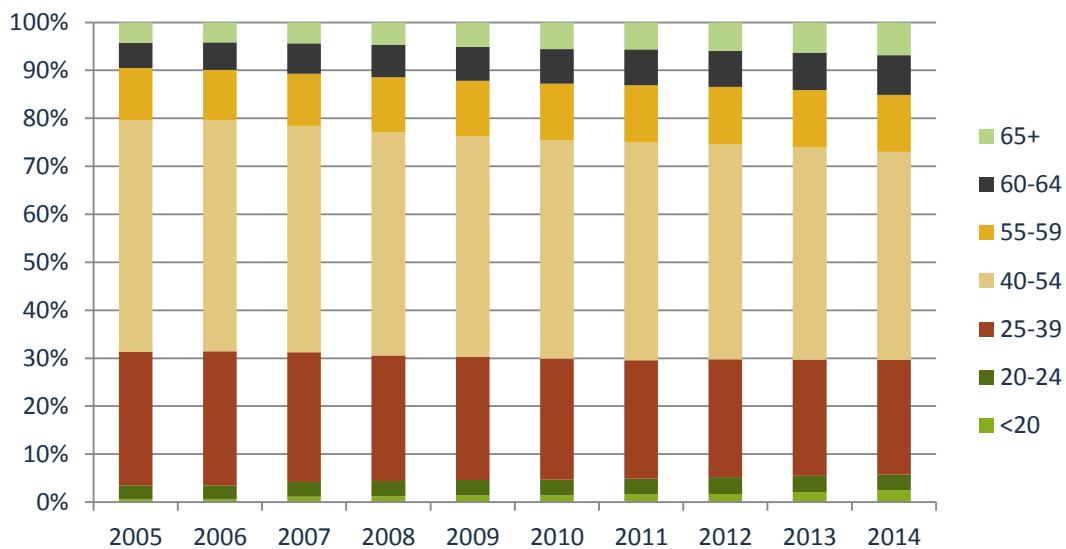
De gemiddelde leeftijd is de afgelopen 10 jaar licht gestegen van 45,1 naar 46,1 jaar. De gemiddelde leeftijd van het eerste gebruik schommelt rond de 20 jaar (zie figuur 9).

Figuur 9: Gemiddelde leeftijd en leeftijd eerste gebruik hulpvraag alcohol 2005-2014

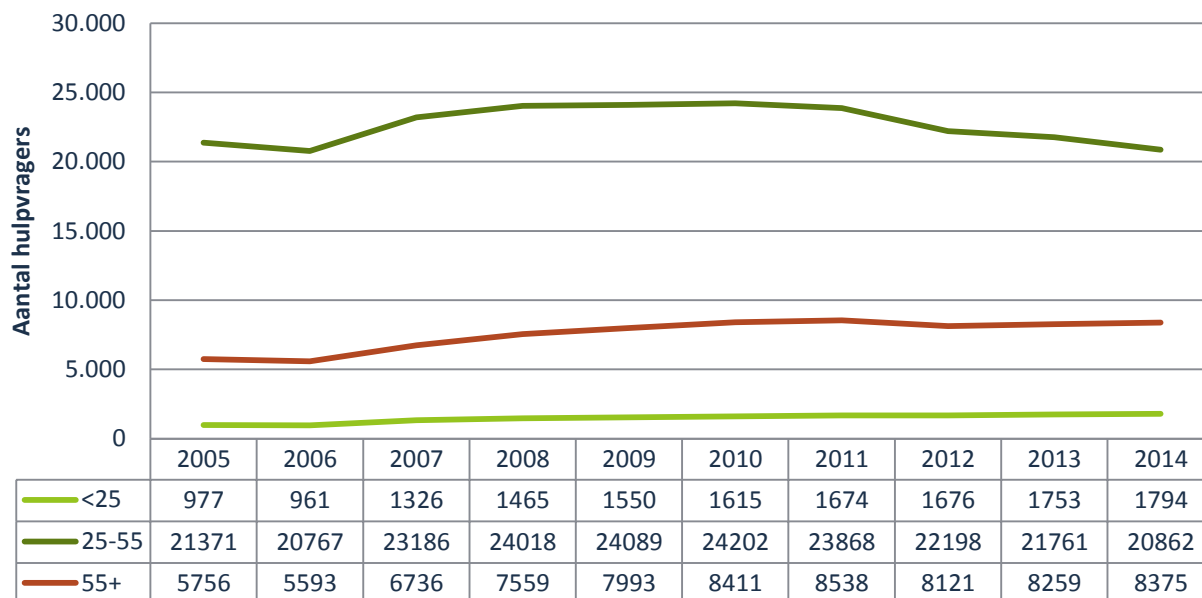
Het aandeel 55+ is de afgelopen 10 jaar gestegen van 20% naar 27%. Het aandeel jongeren (<25 jaar) is in deze periode verdubbeld van 3% naar 6%. De grootste groep wordt gevormd door de leeftijdscategorie 25-39 jaar (zie figuur 10).

Figuur 10: Alcoholhulpvraag naar leeftijdscategorie (%) 2005-2014

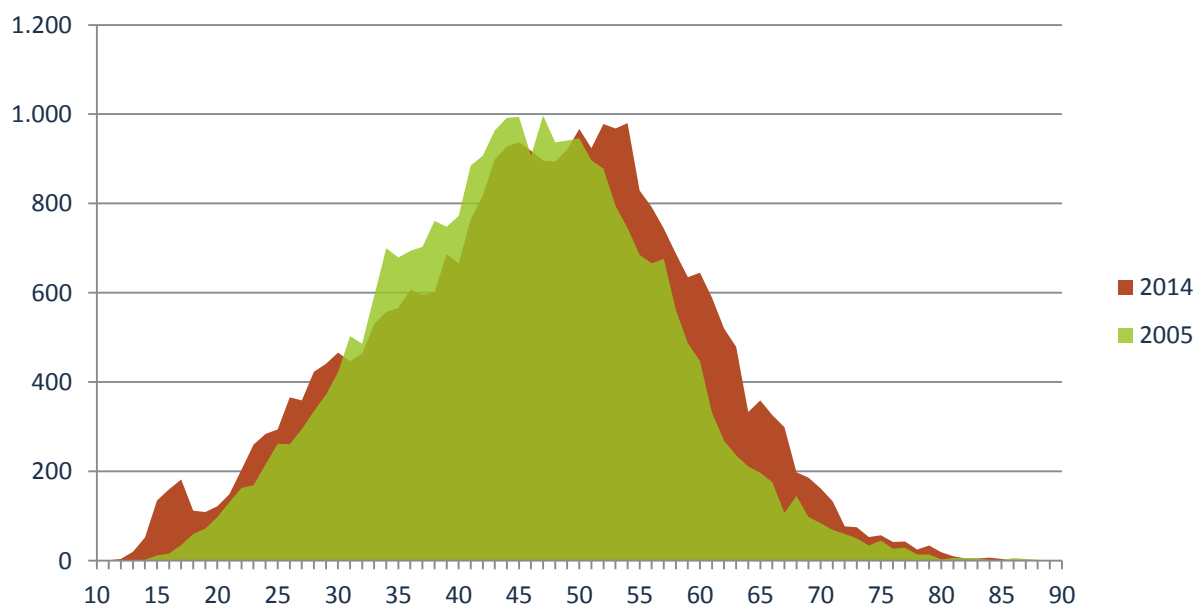
In absolute aantallen blijft de hulpvraag voor alcohol in alle leeftijdscategorieën stijgen tussen 2005 en 2010. Vanaf 2011 stabiliseert het aantal ouderen, daalt het aantal in de leeftijdscategorie 25-55 en blijft het aantal jongeren licht stijgen (zie figuur 11).

Figuur 11: Aantal hulpvragers naar leeftijdscategorie 2005-2014

Het verschil in leeftijdsontwikkeling van de hulpvraag voor alcohol tussen 2005 en 2014 is ook goed te zien in figuur 12.

Figuur 12: Leeftijdsopbouw hulpvraag alcohol 2005 vs 2014

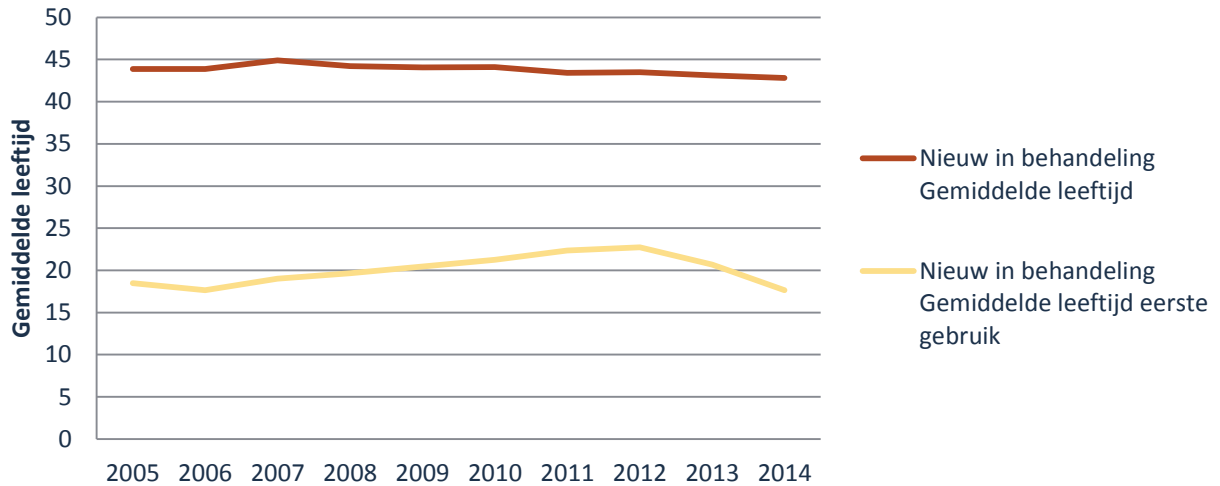

6.2 Leeftijd bij de groep nieuw in verslavingszorg

De gemiddelde leeftijd van de personen die voor het eerst een beroep deden op de verslavingszorg is tussen 2005 en 2014 licht gedaald.

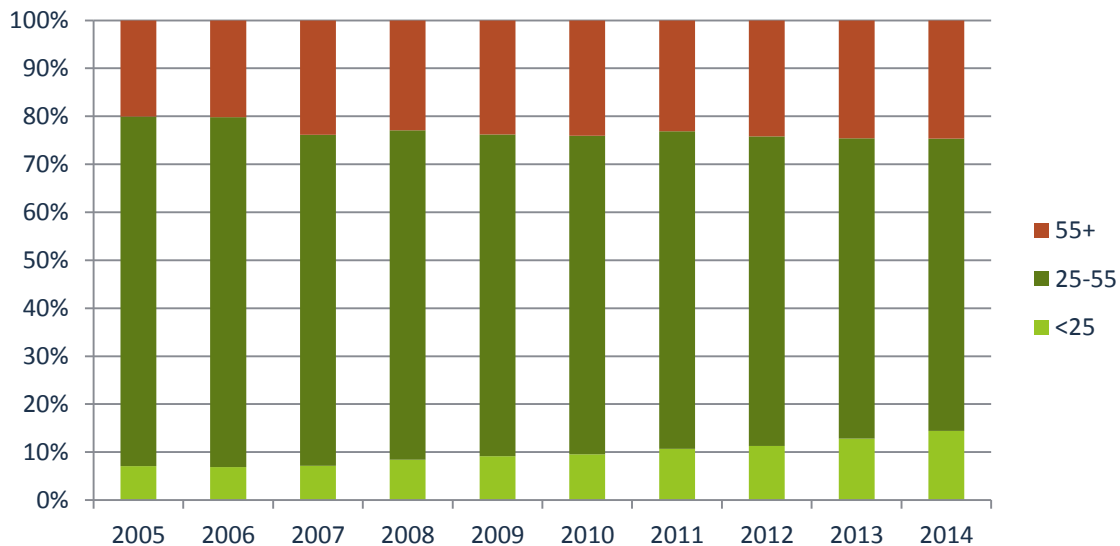
De gemiddelde leeftijd van het eerste gebruik van deze groep nieuwkomers is de laatste twee jaar gedaald van 23 naar 18 jaar (zie figuur 13).

Figuur 13: Gemiddelde leeftijd en leeftijd eerste gebruik bij eerste behandeling 2005-2014

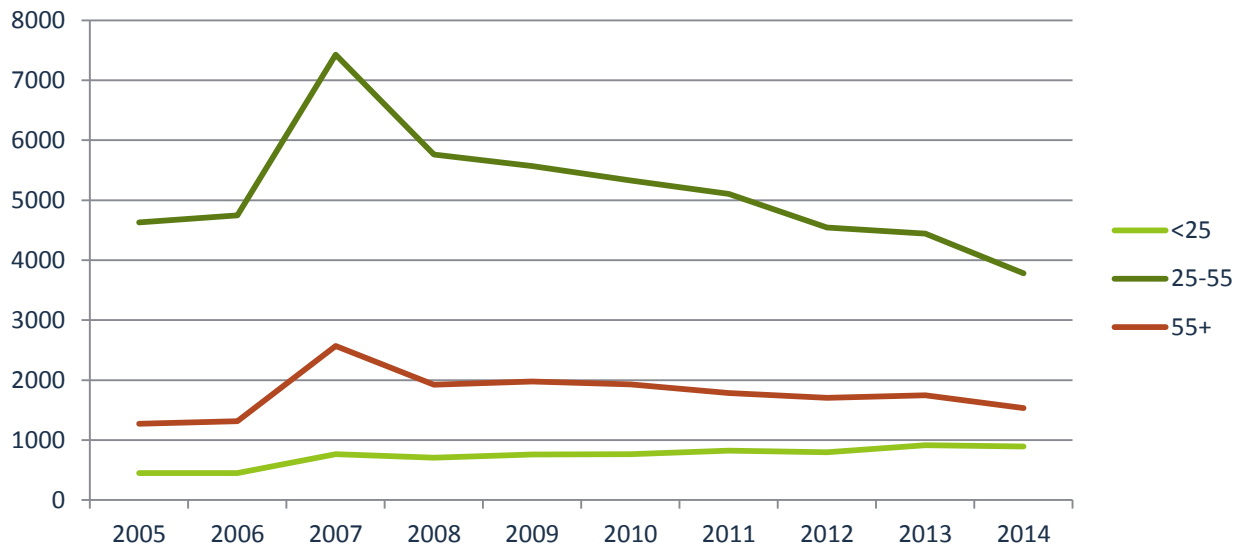
Het aandeel jongeren (<25 jaar), dat voor het eerst aanklopt, is tussen 2005 en 2014 gestegen van 7% naar 14% (zie figuur 14).

Figuur 14: Nieuw in verslavingszorg: alcoholhulpvraag naar leeftijdscategorie (%) 2005-2014

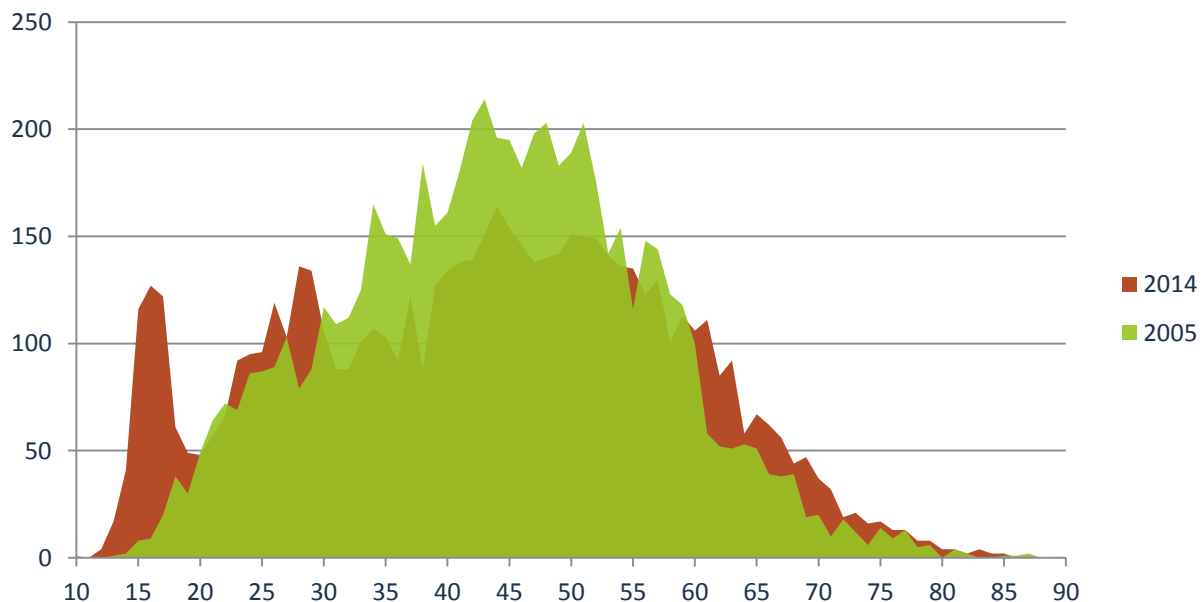
Het absoluut aantal personen met een alcoholhulpvraag neemt sinds 2008 af. Een uitzondering hierop vormt de groep jongeren. Deze blijft stijgen. In 2014 waren er 895 personen (<25 jaar) die voor het eerst een beroep deden op de verslavingszorg.

Figuur 15: Nieuw in verslavingszorg: aantal hulpvragers naar leeftijdscategorie 2005-2014³

Het verschil in leeftijdsontwikkeling van de hulpvraag voor de personen die voor het eerst in behandeling komen voor alcohol tussen 2005 en 2014 is te zien in figuur 16.

Figuur 16: Nieuw in verslavingszorg: Leeftijdsopbouw hulpvraag alcohol 2005 vs 2014

³ De piek in 2007 is een registratieartefact. Door wisselingen in registratiesystemen in dit jaar zijn mensen is 2007 oververtegenwoordigd bij de nieuwe aanmeldingen. Evengoed geldt vanwege dezelfde oorzaak dat de aantallen in 2006 en in beperktere mate in 2005 in werkelijkheid hoger zullen zijn.

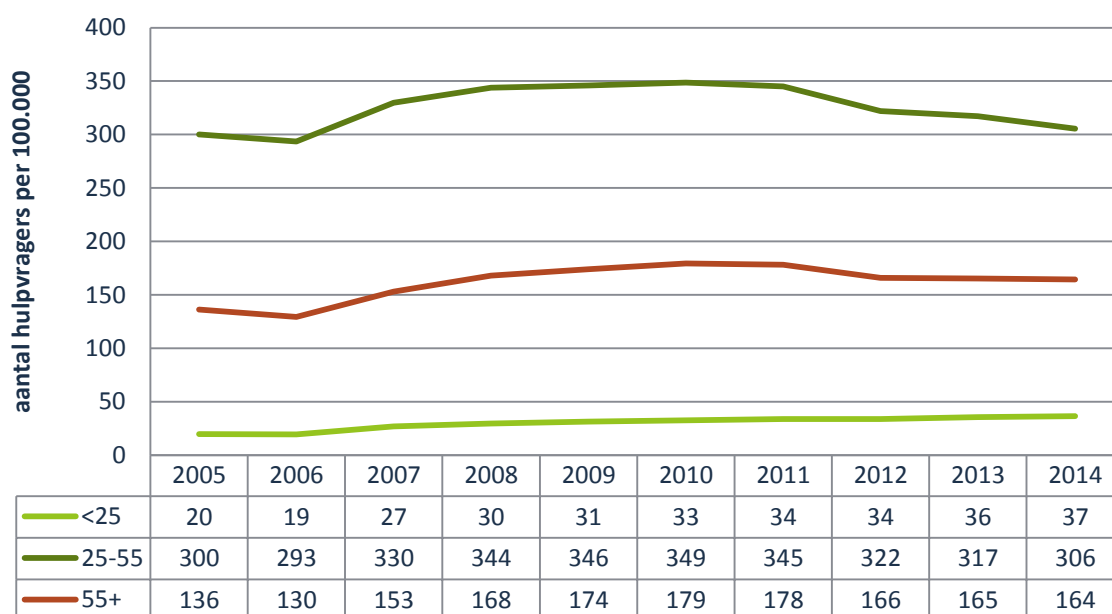
7 Trends gecorrigeerd voor bevolkingsopbouw

In de cijfers in paragraaf 6 is geen rekening gehouden met de vergrijzing van de bevolking. In deze paragraaf wordt gecorrigeerd voor de bevolkingsopbouw in Nederland in het betreffende registratiejaar.

Gecorrigeerd voor de vergrijzing neemt het aantal ouderen toe tussen 2005 en 2010 van 136/100.000 naar 179/100.000. Vanaf 2011 daalt het aantal naar 164/100.00 in 2014.

De trend voor jongeren blijft vergelijkbaar met figuur 17. In de periode van 2005 naar 2014 is het aantal hulpvragers per 100.000 leeftijdsgenoten bijna verdubbeld.

Figuur 17: Aantal hulpvragers per 100.000 leeftijdsgenoten⁴

In figuur 18 is de geïndexeerde trend gerelateerd aan 2005 te zien.

In 2005 waren er relatief evenveel hulpvragers tussen 25 en 55 jaar als in 2014.

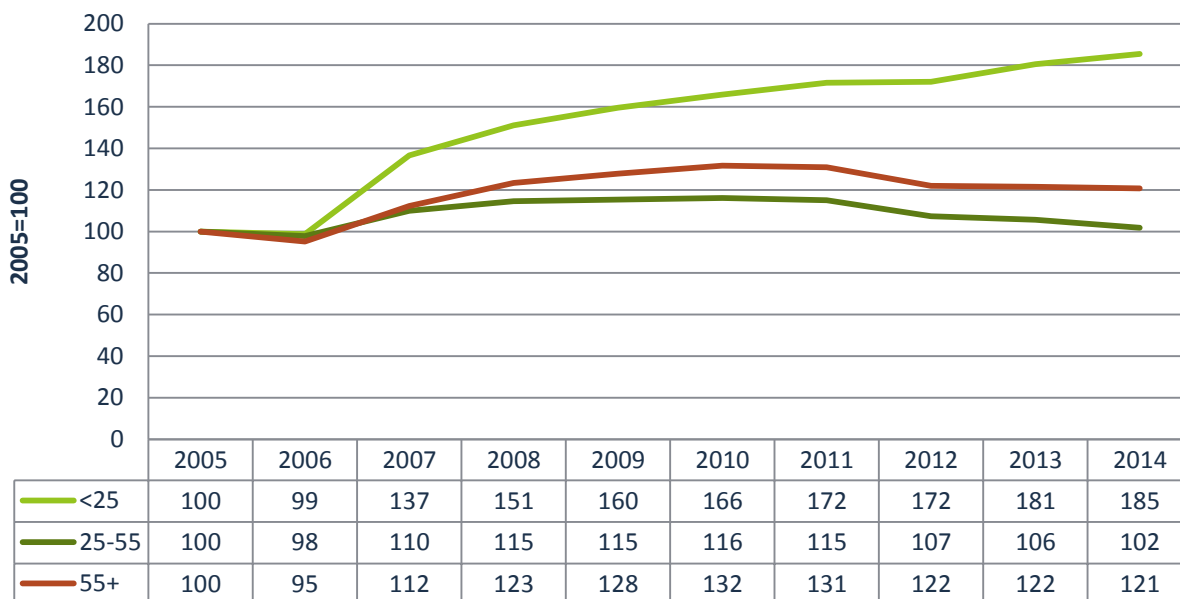
De sterkste stijging zit bij de jongeren. Deze is bijna verdubbeld.

Het aantal ouderen gecorrigeerd voor de vergrijzing is de afgelopen 10 jaar met 21% gestegen.

De sterkste stijging van deze groep heeft tussen 2005 en 2010 plaatsgevonden. Sinds 2011 is er sprake van een lichte daling.

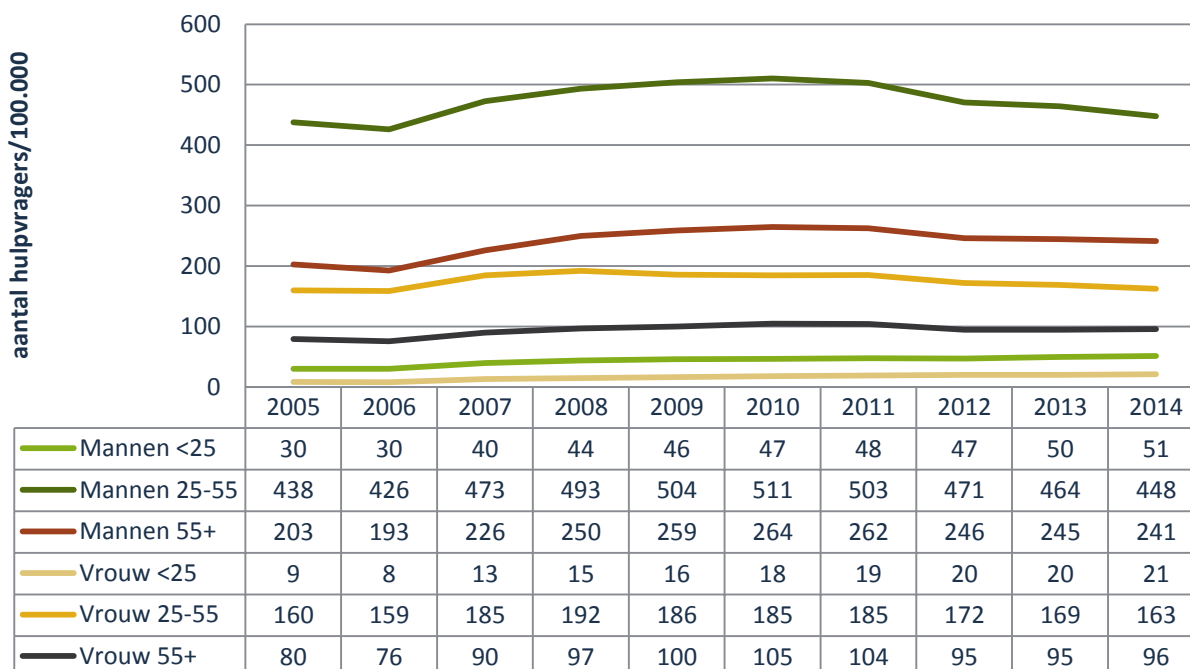
⁴ Het aantal hulpvragers wordt weergegeven per 100.000 leeftijdsgenoten in de bevolking in het registratiejaar.

Figuur 18: Geïndexeerde trend aantal hulpvragers per 100.000 inwoners (2005=100%)

Na correctie voor de bevolkingsopbouw zijn de trends voor mannen en vrouwen ongeveer gelijk. Hoewel de aantallen in absolute zin relatief klein zijn is de stijging bij de jonge vrouwen onder 25 jaar relatief het sterkst.

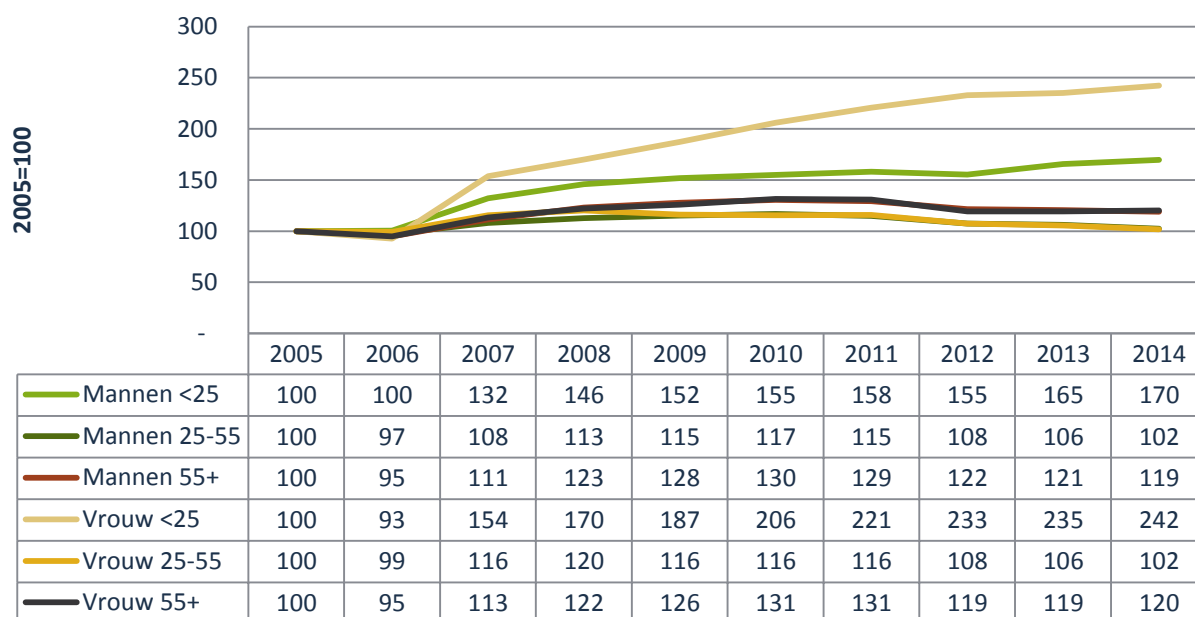
Figuur 19: Aantal hulpvragers per 100.000 leeftijds- en seksegenoten⁵

⁵ Het aantal hulpvragers wordt weergegeven per 100.000 leeftijds- en seksegenoten in de bevolking in het registratiejaar.

Dit wordt ook duidelijk uit figuur 20 waarin de geïndexeerde trend ten opzichte van 2005 is te zien.

Figuur 20: Geïndexeerde trend aantal hulpvragers per 100.000 inwoners (2005=100)

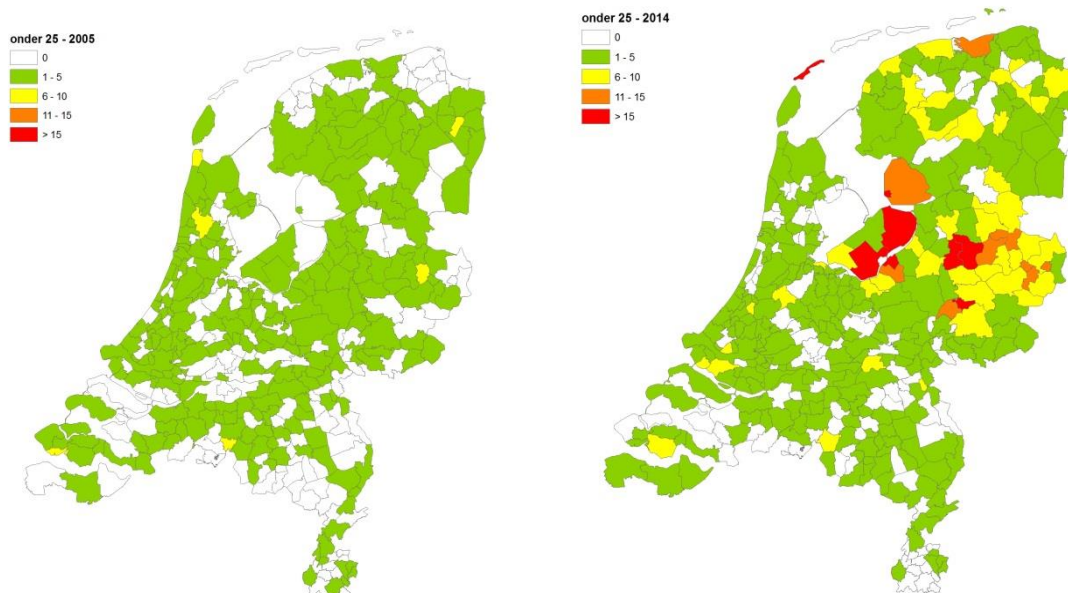

8 Regionale spreiding

In de Kerncijfers Verslavingszorg 2014 wordt de regionale spreiding van de totale hulpvraag voor alcohol in 2005 en 2014 getoond. Omdat de regionale ontwikkeling voor jongeren en ouderen verschilt wordt in figuur 21 en figuur 22 de regionale spreiding voor de hulpvraag voor jongeren en ouderen in 2005 en 2014 weergegeven.

Het landelijke gemiddelde van de hulpvraag voor alcohol bij jongeren <25 jaar ligt in 2014 op 4/10.000 leeftijdsgenoten. In 2005 was dit 2/10.000.

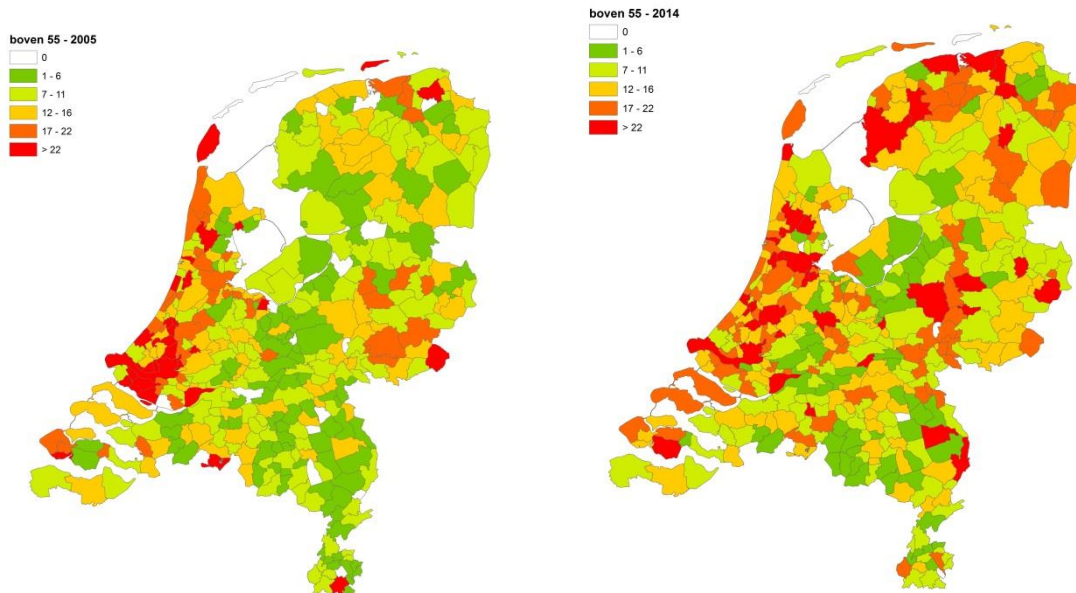
Figuur 21: Aantal hulpvragers <25 jaar voor alcoholproblematiek per 100.000 inwoners 2005 en 2014

Bij figuur 21 valt op dat in Noord-Holland het aantal jongeren dat aanklopt bij de verslavingszorg in 10 jaar is gedaald, terwijl in de regio's Twente en Flevoland het aantal is gestegen.

Het landelijke gemiddelde van de hulpvraag voor alcohol bij ouderen van 55 jaar en ouder ligt in 2014 op 4/10.000 leeftijdsgenoten. In 2005 was dit 2/10.000.

Figuur 22: Aantal hulpvragers 55+ jaar voor alcoholproblematiek per 100.000 leeftijdsgenoten 2005 en 2014

Figuur 22 heeft een andere schaalverdeling dan figuur 21. Wel zijn de verschillen tussen 2005 en 2014 goed te zien. Bij de ouderen is de hulpvraag in alle regio's gestegen. Met name in Friesland, Groningen en Drenthe is de stijging goed zichtbaar.

Benadrukt moet worden dat figuur 21 en 22 alleen de alcoholhulpvraag in de verslavingszorg representeert en niet een weergave is van het alcoholgebruik in de bevolking.

Samenvatting

- In 2005 bedroeg het aantal hulpvragers voor alcohol ruim 28.000 personen. In 2010 was dit gestegen naar circa 34.000 personen. Vanaf 2011 is er sprake van een dalende trend. In 2014 waren er 31.000 personen met alcohol als primaire problematiek.
- Het aandeel van de hulpvraag voor alcohol in de gehele verslavingszorg blijft door de jaren heen constant.
- Ongeveer 30% van deze groep is vrouw. De gemiddelde leeftijd van de groep alcoholhulpvragers is de afgelopen jaren gestegen en bedraagt nu 46 jaar.
- Het aandeel hulpvragers dat voor het eerst in de verslavingszorg komt is de afgelopen 10 jaar licht gedaald. Bij de alcoholhulpvragers is bij een derde sprake van meervoudige problematiek.
- Meest voorkomende bijmiddelen zijn cannabis, cocaïne en nicotine.
- Bij 5.900 hulpvragers komt alcohol als bijmiddel voor, het meest bij cocaïne-, cannabis- en opiatenproblematiek.
- De gemiddelde leeftijd is de afgelopen 10 jaar licht gestegen van 45,1 naar 46,1 jaar.
- Het aandeel 55+ is de afgelopen 10 jaar gestegen van 20% naar 27%. Het aandeel jongeren is in deze periode verdubbeld van 3% naar 6%. De grootste groep wordt gevormd door de leeftijdscategorie 25-55 jaar.
- Gecorrigeerd voor de bevolkingsopbouw neemt het aantal ouderen toe tussen 2005 en 2010 van 136/100.000 naar 179/100.000 en daalt het aantal vanaf 2011 naar 164/100.000 in 2014.
- Gecorrigeerd voor de bevolkingsopbouw is in de periode van 2005 naar 2014 het aantal hulpvragers <25 jaar bijna verdubbeld van 20/100.000 naar 37/100.000 leeftijdsgenoten.
- De regionale ontwikkeling voor jongeren en ouderen verschilt. In Noord-Holland is het aantal jongeren dat aanklopt bij de verslavingszorg in 10 jaar gedaald (gecorrigeerd voor bevolkingsontwikkeling), terwijl in de regio's Twente en Flevoland het aantal is gestegen. Bij de ouderen is de hulpvraag in alle regio's gestegen ten opzichte van 2005. Met name in Friesland, Groningen en Drenthe is de stijging goed zichtbaar.

Colofon

Auteurs:

D.J. Wisselink

Drs. W.G.T. Kuijpers

Drs. A. Mol

Deze publicatie is mede tot stand gekomen dankzij de medewerking van:
Mevrouw V.A.M. van der Hoop-Terwindt

Uw vragen kun u richten tot D.J. Wisselink

De stichting Informatievoorziening Zorg (IVZ) is door de overheid aangewezen als beheerder, bewerker en rapporteur van het Landelijk Alcohol en Drugs Informatie Systeem (LADIS). Het LADIS bestaat sinds 1986 en is in staat om unieke cliënten door de jaren heen anoniem te volgen. Hierdoor is het mogelijk om behandelcarrières in beeld te brengen.

In het LADIS zijn landelijk dekkende gegevens opgenomen over individuele hulpvragers in de verslavingszorg. Jaarlijks worden trends in kaart gebracht door middel van de publicatie van Kerncijfers. Daarnaast wordt de databank benut voor onderzoek, beleidsevaluatie en benchmarks.

Deze LADIS publicatie biedt in kort bestek een overzicht over een bepaald aspect van de hulpvraag in de verslavingszorg. In de publicatie wordt periodiek aandacht besteed aan trends, thema's en cliënten met behulp van de gegevens uit het LADIS.

Stichting Informatievoorziening Zorg

Randhoeve 231

3995 GA Houten

t + 31 (0)30 635 82 20

info@sivz.nl

www.ladis.eu; www.sivz.nl

© december 2015 Stichting Informatievoorziening Zorg, Houten.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende(n).